

*Робоча програма
навчальної дисципліни*

Історія та теорія
кінематографа

K a r a z i n M e d i a T o p o s G r o u p 2 0 2 0

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Катедра медіакомунікацій

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____

“ _____ ” _____ 2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ІСТОРИЯ ТА ТЕОРІЯ КІНЕМАТОГРАФА

рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань 06 – «Журналістика»

спеціальність 061 – «Журналістика»

освітньо-професійна програма «Аудіовізуальні медіа та цифрова журналістика»

вид дисципліни за вибором

факультет соціологічний

2020 / 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

27 серпня 2020 року, протокол № 9

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Дмитрій ПЕТРЕНКО, доктор філософських наук,
професор катедри медіакомунікацій;
Дмитро КОНОВАЛОВ, кандидат філософських наук,
доцент катедри медіакомунікацій

Програму схвалено на засіданні катедри медіакомунікацій

Протокол від 26 серпня 2020 року № 9

Завідувачка катедри медіакомунікацій

_____ Лідія СТАРОДУБЦЕВА

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол від 27 серпня 2020 року № 1

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

_____ Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Історія та теорія кінематографа» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки другого (магістерського) рівня спеціальності 061 – «Журналістика» освітньо-професійної програми «Аудіовізуальні медіа та цифрова журналістика»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: ознайомлення студентів із історією та теорією кінематографа, методами сучасних кінодосліджень, принципами і прийомами кінорежисури та кіновиробництва. Дисципліна є вибірковою, тісно пов'язаною з дисциплінами «Аудіовізуальні медіа», «Відеопродакшн», «Кіномистецтво» і має переваги і можливості для опанування не тільки ґрунтовними теоретичними знаннями з історії кіно та сучасних кінодосліджень, але й практичними навичками зі створення студентами власних кінопроектів.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: оволодіння такими загальними і фаховими компетентностями як використання передового вітчизняного та зарубіжного досвіду з метою виконання професійних завдань; здатність генерувати нові ідеї та ініціювати створення власних проектів; креативність, здатність до системного мислення; вміння створювати аудіовізуальний контент, розробляти стратегії медіапроекування; вміння створювати інноваційні медіапроекти в галузі аудіовізуальних медіа, опанування фундаментальними знаннями з основ кіномистецтва.

1.3. Кількість кредитів: 4 кредити

1.4. Загальна кількість годин: 120 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
16 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
0 год.	0 год.
Самостійна робота	
72 год.	108 год.
Індивідуальні завдання	
0 год.	

1.6. Заплановані результати навчання: сформувати уявлення про засади та головні характеристики кінематографа в контексті візуальної культури; опанувати знаннями у галузі історії та теорії кінематографа; орієнтуватися в основних напрямках і трендах сучасного кіно; оволодіти низкою методів сучасних кінодосліджень; вміти аналізувати

творчість класичних і сучасних кінорежисерів в контексті загальної еволюції кіномови ХХ – початку ХХІ ст.; знати принципи і прийоми кінорежисури і кіновиробництва, форми і моделі фінансування кінопроектів, особливості реалізації проекту в якості міжнародної ко-продукції, маркетингові стратегії та шляхи фестивального просування кінопроектів; вміти розробляти синопсис, тритмент, режисерський сценарій фільму, створювати власні кінопроекти.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, здобувачі повинні набути такі програмні компетентності.

Загальні компетентності:

- ЗК 1 Використання передового вітчизняного та зарубіжного досвіду з метою виконання професійних завдань
- ЗК 2 Здатність навчатися
- ЗК 3 Здатність адаптуватися до нових ситуацій і приймати рішення
- ЗК 4 Уміння працювати в команді
- ЗК 5 Здатність генерувати нові ідеї та ініціювати створення власних проєктів
- ЗК 6 Здатність до критики та самокритики
- ЗК 7 Здатність до управління
- ЗК 8 Креативність, здатність до системного мислення
- ЗК 9 Адаптивність, гнучкість і комунікабельність
- ЗК 10 Наполегливість у досягненні мети
- ЗК 11 Відповідальність за якість виконуваної роботи
- ЗК 12 Толерантність

Фахові компетентності:

- ФК 1 Володіння базовими знаннями в галузі сучасних інформаційних технологій, комунікативістики, концепцій інформаційного суспільства, основ аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики, теорій медіа та уміння їх використовувати в професійній діяльності
- ФК 2 Володіння базовими знаннями теоретико-методологічних підходів до системного аналізу медіа та проектування комунікативних процесів у галузі аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики, уміння їх використовувати в професійній діяльності
- ФК 3 Вміння створювати аудіовізуальний контент, розробляти стратегії медіапроекування та аналізувати комунікативний простір аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики
- ФК 4 Здатність до планування, організації та проведення інформаційно-комунікативних кампаній з використанням базових знань в галузі аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики
- ФК 5 Використання інструментальних знань щодо управління інформаційними процесами в галузі аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики
- ФК 6 Володіння специфікою різних видів аудіовізуального медіадискурсу з метою ефективного виконання професійних завдань
- ФК 7 Вміння створювати інноваційні медіапроекти в галузі аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики
- ФК 9 Вміння подавати інформацію в різних мультимедійних форматах, поєднувати аудіальні, візуальні та текстуальні складові медіаповідомлення, володіння сучасними інструментами аудіовізуальної комунікації

Здобувачі освітньо-професійної програми повинні демонструвати такі програмні результати навчання.

- ПРН 1 Опанування знаннями з основ журналістики, комунікативістики, концепцій інформаційного суспільства, теорій медіа, що сприяють розвитку загальної культури й формують уміння їх використовувати в професійній діяльності у медіасфері
- ПРН 2 Опанування базовими знаннями в галузі сучасних інформаційних технологій, володіння навичками використання програмних засобів і роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати сайти, блоги та гіпертекстові проекти, і використовувати інтернет-ресурси для медіадосліджень
- ПРН 3 Опанування знаннями з основ відеопродакшну (режисура екранних мистецтв, відеозйомка, постпродакшн і моушн-дизайн), візуальних комунікацій та медіамистецтва для створення авторських медіапроектів
- ПРН 4 Опанування фундаментальними знаннями з основ фотомистецтва, кіномистецтва та телемистецтва (теледраматургія, телеінтерв'ю, виробництво телеконтенту та створення авторських телепрограм).
- ПРН 7 Формування здатності до навчання
- ПРН 8 Формування вміння генерувати нові ідеї та ініціювати створення власних проектів у медіасфері
- ПРН 9 Опанування знаннями фундаментальних наук, що сприяють розвитку загальної культури й формують розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній діяльності
- ПРН 10 Формування здатності до критики та самокритики
- ПРН 11 Розвиток креативності, здатності до системного мислення
- ПРН 12 Формування адаптивності та комунікабельності
- ПРН 13 Формування наполегливості у досягненні мети
- ПРН 14 Формування відповідальності за якість виконуваної роботи
- ПРН 15 Формування толерантності

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Кінодослідження

Тема 1. Кінематографічне повідомлення

Кінематограф в контексті семіологічних досліджень. Кінематографічне повідомлення. Проблеми членування кінематографічного коду. Потрійне членування. Полеміка У. Еко та П. П. Пазоліні. Денотація в художньому фільмі (К. Метц). Синтагматика фільму за К. Метцем. Мова, фільм і дискурс у дослідженнях М. Коліна. Кодування та декодування кінематографічного повідомлення в дослідженнях кіно С. Голла та Д. Морлі. Кінематограф та ідеологія (Ж.-Л. Бодрі, Ж.-Л. Комоллі). Фотографічний та кінематографічний образ.

Тема 2. Комунікативний кінообраз

Концепція комунікативного образу та критика семіотики візуальності. Поняття афективного образу. Концепція *punctum*'а та *studium*'а у пізніх візуальних дослідженнях Р. Барта та її вплив на кінотеорію. Дослідження колективних кінообразів-афектів у роботах представників Російської антропологічної школи (В. Подорога, О. Аронсон). Концепції образу у французькій філософії (Ж. Дерріда, Ф. Лаку-Лабарт, Ж.-Л. Нансі) та їх імплікації у кінотеорії. Нерепрезентативний образ у концепції кіно М. Ямпольського. Доктрина образу-поза-образом Ф. Нейра.

Тема 3. Семіологічні та психоаналітичні кінотеорії

Кінематограф в контексті семіологічних досліджень. Психологічні концепції кіно. Поєднання семіології та психоаналізу в кінотеорії К. Метца. Концепція «шву» Ж.-А. Міллера, Ж.-П. Одара та С. Гіза. Застосування психоаналізу Ж. Лакана до аналітики кіно в дослідженнях люблянської школи психоаналізу (М. Долар, С. Жижек, А. Зупанчич).

Тема 4. Наративні теорії кіно

Наративні стратегії в кінематографі (А. Греймас, Ж. Женнет, Р. Белур, Д. Бордуел, С. Гіз). Концепції монтажу (Д. В. Гріффіт, С. Ейзентштейн, Л. Кулешов, Д. Вертов, Ж. Епштейн, Ж. Віго, Р. Брессон, А. Тарковський та ін.) та їх наратологічні інтерпретації. Кінонарація і візуальне задоволення в гендерній теорії кіно Л. Малві. Бажання і наратив у феміністських дослідженнях кіно Т. де Лауретіс.

Тема 5. Народження кіно і винахід кіномови

Народження кіно. Генеза, основні етапи та тенденції розвитку кінематографа першої половини ХХ ст. Німецький експресіонізм в кіно: між світлом і темрявою. Радянський кінематограф 1920-х: політика проти естетики. Французький кіноавангард 1920-х: образ-рух. Поетика кіноавангарду. Тоталітарний кінематограф 1930-х: образ на службі ідеології.

Тема 6. Історико-кінематографічні рефлексії: кейси і персоналії

Психоаналіз в кіно: випадок Альфреда Гічкока. Орсон Уеллс і відкриття образу-часу. Італійський неореалізм: нова соціальна кінооптика. Лірична абстракція і кінематограф (Штернберг, Дрейер, Брессон). Італійське кіно 1960-70-х: образ-мрія, образ-спогад. Італійське кіно 1960-70-х: на межі людського. Новий погляд американського кіноавангарду (від Майї Дерен до Стена Брекіджа). Французька Нова хвиля: оновлення кіномови. Занурення в історію і теорію кінематографа, що будується навколо ряду особливих кейсів – фільмів, які привнесли нові рішення в поетику кіно, відкрили нові можливості для кінооповіді та прочертили нові шляхи як для глядацького сприйняття, так і для філософських і культурологічних рефлексій.

Розділ 2. Кінорежисура і кіновиробництво

Тема 1. Кінорежисура: історія, теорія, практика

Кінорежисура: ключові поняття, концепції, кейси. Специфіка режисури документального та ігрового кіно. Кіносценарій і кінодраматургія. Особливості драматургії фільму. Жанроформи сучасного авторського кіно. Засоби художньої виразності кінематографа. Естетичні особливості фільму. Символ та образ в кіно. Особливості операторської майстерності та роботи зі звуком у фільмі. Особливості кіномонтажу. Художня оповідність у документальному кіно. Робота режисера з героєм, монтажними конструкціями та їхньою специфікою. Історія і тенденції розвитку авторського кіно. Web-documentary і трансмедійна документалістика. Спектр фільмів-переможців престижних кінофестивалів. Режисер і продюсер кіно. Режисерський стиль в кінематографі.

Тема 2. Процеси кіновиробництва

Етимологія, генеза, визначення термінології, основні етапи та тенденції розвитку кіноіндустрії. Еволюція кіноіндустрії. Кіновиробництво та його основні етапи. Творчий і виробничий етапи реалізації кінопроектів. Сучасний аудіовізуальний ринок. Історія, передумови і сучасний стан виробництва кінопродукції. Визначення, основні характеристики і вимоги до кінопродукції. Сучасний кінопроцес та ринок кіноконтенту в Україні, Європі та світі. Спільні риси та особливості. Міжнародне та українське законодавство в галузі кіновиробництва. Поняття національного фільму. Чотири основних ланки кінобізнесу: виробництво, дистрибуція, медіаринок, глядач. П'ять етапів виробництва фільму: development, pre-production, production, post-production, distribution. Особливості сучасного українського кіновиробництва.

Тема 3. Пошук історії для проєкту фільму

Режисер та режисерський щоденник. Інвентаризація особистих історій. Пошук героя. Захоплююча історія і усвідомлення конфлікту. Поняття універсальних цінностей: історії, які розуміють всі. Дослідження теми фільму. Прийоми розвитку сюжету. Головний «двигун» фільму. Чотири головних питання: 1. Пояснити, навіщо потрібен ваш фільм? 2. Яких універсальних цінностей він торкається? 3. Чому ви кращий режисер для цього фільму? 4. Хто ваша аудиторія? Основні прийоми перевтілення історії у сценарій: 1. Фільм із закадровим голосом. 2. «Кіноправда». 3. Пряме спостереження. 4. Фільм від першої особи.

Тема 4. Створення та розвиток синопсису та тритменту

Як дивитися фільми. Щоденник переглянутих фільмів. Аналіз структури фільму. Цитування і плагіат. Поняття синопсису. Розкадровка і монтаж референсів. Варіанти відкриваючого кадру, з чого почати? Що буде відбуватися у фільмі? Основні позиції головного героя. Яка передбачається кульмінація? Який фінал фільму?

Тема 5. Перший знімальний день

Поняття тритменту. Встановлення візуальних можливостей теми і матеріалу. Стиль зйомки. Композиція кадру і композиція фільму. Пори року. Метафоричні алюзії. Створення атмосфери фільму. Метафора в створенні образу персонажів. Ритм візуального оповідання. Створення різноманітного звукового ряду. Основні комплекти знімальної апаратури. Знімальний графік. Найбільш розповсюдженні помилки операторів. Монтаж під час зйомок. Коли багато матеріалу. Аналіз відзнятого відео. Організація архіву.

Тема 6. Монтажні структури у кінематографі

Монтаж і ритмічні структури. Створення першого монтажного варіанту фільму на папері. Трансформація початкового задуму. Сюжетна динаміка розвитку відношення героїв. Емоційна динаміка розвитку героїв. Трансформація характерів героїв. Затягненість / надлишковість експозиції. Епізод, який не рухає фільм. Таблиця функціональності епізодів. Сміслові провали і повернення назад. Закінчити епізод / закінчити фільм. Уточнення кульмінації. Усвідомлення варіантів фіналу. Декілька розв'язок або кінцевих епізодів. Невиправдані очікування глядачів. Чистовий монтаж. Розподіл сцен у необхідних місцях.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.		л	п	лаб.	інд.	с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Кінодослідження												
Разом за розділом 1	80	8	24	–	–	48	80	2	6	–	–	72
Розділ 2. Кінорежисура і кіновиробництво												
Разом за розділом 2	40	8	8	–	–	24	40	2	2	–	–	36
Усього годин	120	16	32	0	0	72	120	4	8	0	0	108

4. Теми семінарських і практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
	Розділ 1. Кінодослідження	24	6
1	Кінематографічне повідомлення	6	2
2	Комунікативний кінообраз	6	–
3	Семіологічні та психоаналітичні кінотеорії	6	2
4	Наративні теорії кіно	6	2
	Розділ 2. Кінорежисура і кіновиробництво	8	2
1	Процеси кіновиробництва	2	–
2	Пошук історії для проєкту фільму	2	–
3	Створення та розвиток сінOPSISу та тритменту	2	2
4	Монтажні структури у кінематографі	2	–
	Разом	32	8

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Розділ 1. Кінодослідження	48	72
	Створити аудіовізуальне есе за мотивами фільмів одного з кінорежисерів ХХ–ХХІ ст.		
2	Розділ 2. Кінорежисура і кіновиробництво	24	36
	Створити власний короткометражний фільм (або закінчений епізод) на основі дослідження теми проєкту, розроблених сінOPSISу, тритменту, режисерського сценарію та змонтованих референсів		
	Разом	72	108

6. Індивідуальні завдання

За дисципліною «Історія та теорія кінематографа» індивідуальні завдання не передбачені.

7. Методи контролю

Поточний контроль: усні опитування на заняттях за контрольними програмними питаннями поточної та попередніх тем; мікроконтрольні роботи, що проводяться на

початку заняття; оцінювання ступеня активності студентів та якості їхніх відповідей на заняттях; тестові завдання.

Контроль виконання самостійних робіт: перевірка виконання творчих завдань (усна доповідь, есе, індивідуальні та колективні мультимедійні презентації).

Контрольна робота: за розділом 1 «Кінодослідження».

Підсумковий контроль (екзамен): перевірка рівня засвоєння студентами теоретичного та практичного навчального матеріалу в цілому; вміння студента використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Екзамен	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом		
Т 1–6	Т 1–6	10	60	40	100
20	30				

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

Розділ 1. Кінодослідження

1. Аронсон О. Метакино. Москва : Ad Marginem, 2003. 262 с.
2. Барт Р. Риторика образа / пер. с фр. Г. К. Косиков // Барт Р. Избранные работы : Семиотика. Поэтика. Москва : Прогресс, 1989. С. 297–319.
3. Делез Ж. Кино / пер. с фр. Б. Скуратов. Москва : Ад Маргинем, 2004. 622 с.
4. Зак М. Кино как искусство, или Настоящее кино : сборник / сост. Т. А. Симачева ; Науч.-исслед. ин-т киноискусства. Москва : Материк, 2004. 440 с.
5. Киттлер Ф. Оптические медиа : Берлинские лекции 1999 г. / пер. с нем. О. Никифорова, Б. Скуратова. Москва : Логос ; Гнозис, 2009. 272 с. (Серия «Mediae res. Логос, Гнозис»).
6. Кракауэр З. Природа фильма. Реабилитация физической реальности / сокр. пер. с англ. Д. Ф. Соколовой ; вступ. ст. Р. Юренева. Москва : Искусство, 1974. 423 с.
7. Малви Л. Визуальное удовольствие и нарративный кинематограф / пер. с англ. // Антология гендерных исследований : сборник пер. / сост. и коммент. Е. И. Гаповой и А. Р. Усмановой. Минск : ПроPILEI, 2000. С. 280–296.

8. Метц К. Воображаемое означающее. Психоанализ и кино / пер. с фр. Д. Калугина, Н. Мовниной ; науч. ред. А. Черноглазов. Санкт-Петербург : Изд-во Европейского университета в Санкт-Петербурге, 2010. 336 с.
9. Разлогов К. Э. Мировое кино. История искусства экрана. Москва : ЭКСМО, 2011. 688 с.
10. Соколов А. Г. Монтаж : телевидение, кино, видео : в 3 ч. Ч. 2. Москва : Изд-во «625», 2001. 207 с.
11. Хренов Н. Кино. Реабилитация архетипической реальности. Москва : Аграф, 2006. 736 с.
12. Эйзенштейн С. Монтаж. Москва : Эйзенштейн-центр ; Музей кино, 2000. 592 с.
13. Ямпольский М. Видимый мир : Очерки ранней кинофеноменологии. Москва : НИИК, ЦМК, МК, 1993. 216 с.
14. Ямпольский М. Язык – тело – случай : Кинематограф и поиски смысла. Москва : НЛО, 2004. 376 с. (Кинотексты).
15. Baudry J.-L. Ideological Effects of the Basic Cinematographic Apparatus / transl. from fr. A. Williams // Movies and Methods : An Anthology / ed. by B. Nichols. Vol. 2. Berkeley, CA : University of California Press, 1985. P. 531–542.
16. Bordwell D. Narration in the Fiction Film. Madison : University of Wisconsin Press, 1985. 370 p.
17. Doane M. A. The Desire to Desire : The Woman's Film of the 1940s. Bloomington, IN : Indiana University Press, 1987. 224 p.
18. Gunning T. The Cinema of Attractions : Early Film, Its Spectator and the Avant-Garde // Wide Angle. 1986. Vol. 8, No. 3&4. P. 63–70.
19. Heath S. Narrative Space. Questions of Cinema. Bloomington, IN : Indiana University Press, 1985. P. 19–75.
20. Kittler F. Gramophone, Film, Typewriter / transl. from germ. G. Winthrop, M. Wutz. Stanford, CA : Stanford University Press, 1999. 315 p.

Розділ 2. Кінорежисура і кінотворництво

1. Иванов А. В. Постигание кинодраматургии, или Продюсер читает сценарий : учебное пособие. МГУКИ, Ин.-т масс-медиа. Кафедра кино и ТВ. Москва. и др. : Галерея, 2007. 32 с.
2. Ирвинг Д. К., Ри П. В. Продюсирование и режиссура короткометражных кино- и видеофильмов / пер. с англ. С. И. Биченко, А. П. Бойцовой, М. С. Меньшиковой, под ред. Т. Н. Яковлевой-Нельсон. Москва : ГИТР, 2009. 415 с.
3. Келлисон К. Продюсирование на телевидении : практический подход / пер. с англ. Б. С. Станкевич ; науч. ред. В. Е. Максимков. Минск : Гревцов Паблицер, 2008. 384 с.
4. Кино : Реалии и вызов глобализации : сборник / под ред. М. И. Жабского. Москва : НИИ киноискусства, 2002. 309 с.
5. Кокарев И. Е. Кино как бизнес и политика. Современная киноиндустрия США и России : учеб. пособие. 2-е изд., перераб. Москва : Аспект Пресс, 2009. 343 с.
6. Короткий энциклопедический словарь кино / Авт.-уклад. В. Миславський. Харків : Колорит, 2007. 215 с.
7. Криштул Б. Кинопродюсер. Москва : Российский фонд культуры, Русская панорама, 2000. 336 с.
8. Мастерство продюсера кино и телевидения : учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности «Продюсерство кино и телевидения» и другим кинематографическим специальностям / под ред. П. К. Огурчикова, В. В. Падейского, В. И. Сидоренко. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2008. 861 с.
9. Профессия – продюсер кино и телевидения. Практические подходы : учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности «Продюсерство кино и

- телевидения» и другим кинематографическим специальностям / под ред. П. К. Огурчикова, В. И. Сидоренко. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2010. 712 с.
10. Роднянский А. Выходит Продюсер. Москва : Манн, Иванов, Фербер, 2016. 352 с.
  11. Розенталь А. Создание кино и видеофильмов как увлекательный бизнес : научное издание / пер. с англ. Москва : Триумф ; Жуковский : ЭРА, 2000. 351 с. (Все для создания видео и кино).
  12. Розенталь А. Создание кино и видеофильмов от А до Я / пер. Ю. В. Шпакова, В. Р. Оганесян. Москва : Триумф, 2004. 341 с. (Все для создания видео и кино).
  13. Сборник задач, тестов и заданий по основам продюсерства и менеджмента (Аудиовизуальная сфера) : учебное пособие / Аль-Нсур Л. А. Москва : ВГИК, 2009. 368 с.
  14. Сидоренко В. И. Методы формирования ресурсов производства аудиовизуальной продукции в зарубежной практике : учеб. пособие для студ. вузов кинематографии. Всероссийский гос. ин-т кинематографии им. С. А. Герасимова. Москва : ВГИК, 2000. 32 с.
  15. Сидоренко В. И. Планирование сроков и стоимости производства фильмов : учебное пособие. Всероссийский гос. ин-т кинематографии им. С. А. Герасимова. Москва : ВГИК, 2007. 175 с.
  16. Шапрон Ж., Жессати П. Принципы и механизмы финансирования французского кино / пер. с фр. А. Беляк и Ж. Шапрона. Москва : КоЛибри, АзбукаАттикус, 2011. 96 с.
  17. Эпштейн Э. Экономика Голливуда : На чем на самом деле зарабатывает киноиндустрия / пер. с англ. Москва : Альпина Паблишерз, 2011. 212 с.
  18. Documentary Handbook. Making a documentary in Central and Eastern Europe in the context of international co-production. Prague : IDF, 2005. 124 p.
  19. Cousins M. The Story of Film. London : Pavilion, 2013. 512 p.
  20. Honthaner E. L. The Complete Film Production Handbook. 4th ed. London : Focal Press, 2010. 544 p. (American Film Market Presents).

Допоміжна література

1. Адорно Т., Хоркхаймер М. Диалектика Просвещения. Философские фрагменты / пер. с нем. М. Кузнецова. Москва ; Санкт-Петербург : Медиум ; Ювента, 1997. С. 149–209.
2. Александров Е. Опыт рассмотрения теоретических и методологических проблем визуальной антропологии. Москва : Пенаты, 2003. 98 с.
3. Арнхейм Р. Визуальное мышление / пер. с англ. П. Фриденберг // Зрительные образы : феноменология и эксперимент : сб. переводов. Ч. 3. Душанбе : ТГУ, 1973. С. 6–73.
4. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие / сокр. пер. с англ. В. Н. Самохина. Москва : Архитектура-С, 2007. 391 с.
5. Аронсон О. Кинематографический образ : переизобретение чуда // Аронсон О. Коммуникативный образ (Кино. Литература. Философия). Москва : Новое литературное обозрение, 2007. С. 23–38.
6. Аронсон О. Язык времени // Делез Ж. Кино. Москва : Ad Marginem, 2004. С. 11–38.
7. Арсланов В. История западного искусствознания XX века. Москва : Академический проект, 2003. С. 3–222. (Gaudeamus).
8. Бадью А. Ситуация кино / пер. с фр. Д. Петренко // El Toros. Как возможна философия кино? Интервью. Исследования. Эссе. Переводы. Кинотексты. X. : ETSF, 2009. С. 208–209.
9. Базен Ж. История истории искусств. От Вазари до наших дней / пер. с фр. К. Чекалова; общ. ред. и послесл. Ц. Арзаканяна. Москва : Прогресс ; Культура, 1995. 524 с.
10. Баксендолл М. Узоры интенции : Об историческом толковании картин / пер. с англ. М. Соколова. Москва : ЮниПринт, 2003. 200 с.

11. Балаш Б. Дух фильма / пер. с нем. Н. Фридланд. Москва : Художественная литература, 1935. С. 36–126.
12. Бел М., Брайсен Н. Семиотика и искусствознание / пер. с англ. Е. Ревзина, Г. Ревзина ; под ред. О. Г. Ревзиной // Вопросы искусствознания. 1996, IX, № 2. С. 521–559.
13. Беллур Р. Недостигаемый текст / пер. с фр. М. Б. Ямпольского // Строеие фильма : некоторые проблемы анализа произведений экрана : сб. ст. / сост., ред. К. Э. Разлогов. Москва : Радуга, 1985. С. 221–230.
14. Беляев И. К. Введение в режиссуру (курс для документалистов) : в 2-х ч. Москва : Ин-т повышения квалификации работников телевидения и радиовещания, 1998. Ч. 1. 81 с. ; Ч. 2. 157 с.
15. Бергсон А. Материя и память / пер. с фр. Б. Бычковского // А. Бергсон. Собр. соч. : в 4 т. Т. 1. Москва : Моск. клуб, 1992. С. 167–242.
16. Бодрі Ж.-Л. Ідеологічні ефекти базисного кінематографічного апарату / пер. з фр. // Кіно-Театр. 2004, № 5. С. 19–24.
17. Буймистру Т. А. Колористика. Москва. : Ниола-пресс, 2008. 236 с.
18. Вельфлин Г. Основные понятия истории искусств. Проблема эволюции стиля в новом искусстве / пер. с нем. А. А. Франковского ; вступ. ст. Р. Пельше. Москва : Изд-во В. Шевчук, 2009. 344 с.
19. Вертов Д. Статьи. Дневники. Замыслы. Москва : Искусство, 1966. С. 43–103.
20. Визуальное (как) насилие : сб. науч. тр. / отв. ред. А. Р. Усманова. Вильнюс : ЕГУ, 2007. 380 с.
21. Герлинхауз Г. Кинодокументалисты мира в битвах нашего времени. Москва : Радуга, 1986. 360 с.
22. Голдовская М. Женщина с киноаппаратом. Москва : Материк, 2002. 251 с.
23. Дебрэ Р. Введение в медиологию / пер с фр. Б. М. Скуратова. Москва : Практис, 2010. 368 с. (Серия «Образ общества»).
24. Делез Ж. Фуко / пер. с фр. Е. В. Семиной. Москва : Изд-во гуманитарной литературы, 1998. С. 72–96.
25. Джулай Л. Н. Документальный иллюзион : Отечественный кинодокументализм – опыты социального творчества. 2-е изд., доп. и перераб. Москва : Материк, 2005. 240 с.
26. Жижек С. Порнография, ностальгия, монтаж : триада взгляда / пер. с англ. А. Матвеева / То, что вы всегда хотели знать о Лакане (но боялись спросить у Хичкока) : сб. ст. Москва : Логос, 2004. С. 44–67.
27. Зедльмайр Г. Искусство и истина : Теория и метод истории искусства / пер. с нем. Ю. Попова. Санкт-Петербург : Аxiома, 2000. 272 с.
28. Иванов Вяч. Вс. Функции и категории языка кино / Вяч. Вс. Иванов // Из работ Московского семиотического круга / сост. Т. М. Николаевой. Москва : Языки русской культуры, 1997. С. 516–546.
29. Из истории французской киномысли : немое кино 1911-1933 гг. / пер. с фр. ; сост. М. Б. Ямпольского, предисл. С. И. Юткевича. Москва : Искусство, 1988. 317 с.
30. Иттен И. Искусство цвета / пер. с нем., предисл. Л. Монаховой. 3-е изд. Москва : Изд-во «Д. Аронов», 2004. 96 с.
31. Кино Италии : Неореализм / пер. с итал. ; сост. и комм. Г. Д. Богемского. Москва : Искусство, 1989. 431 с.
32. Кноблаух Х. Видеография. Фокусированная этнография и видеоанализ / пер. с англ. А. Жукова // Визуальная антропология : настройка оптики. Москва : Вариант, ЦСПГИ, 2009. С. 19–36.
33. Ковалов О. Новейшая история отечественного кино. 1986–2000. Кино и контекст. Т. IV. Санкт-Петербург : Сеанс, 2002.
34. Кулешов Л. В. Статьи и материалы / сост. А. С. Хохлов. Москва : Искусство, 1979. 240 с.

35. Лакан Ж. Четыре основные понятия психоанализа (Семинары : Книга XI (1964)) / пер. с фр. А. Черноглазов. Москва : Гнозис ; Логос, 2004. С. 76–130.
36. Лотман Ю. Диалог с экраном / Ю. Цивьян. Таллин : Александра, 1994. 116 с.
37. Лотман Ю. Иконическая риторика // Лотман Ю. М. Семиосфера. Санкт-Петербург : Искусство–СПб, 2000. С. 194–202.
38. Лотман Ю. М. Семиотика кино и проблемы киноэстетики. Таллин : Ээсти Раамат, 1973. С. 25–51.
39. Лотман Ю. Натюрморт в перспективе семиотики // Лотман Ю. М. Статьи по семиотике культуры и искусства. Санкт-Петербург : Академический проект, 2002. С. 340–348. (Серия «Мир искусств»).
40. Мазин В. Стадия зеркала Жака Лакана. Санкт-Петербург : Алетейя, 2005. 160 с.
41. Маклюэн Г. М. Понимание медиа : внешние расширения человека = Understanding Media : The Extensions of Man / пер. с англ. В. Николаева. Москва : Гиперборей ; Кучково поле, 2007. 464 с. (Прилож. к серии «Публикации Центра Фундаментальной Социологии»).
42. Малви Л. Визуальное удовольствие и нарративный кинематограф / пер. // Антология гендерной теории. Минск : ПроPILEI, 2000. С. 280–296.
43. Малькова Л. Ю. Современность как история. Реализация мифа в документальном кино. Москва : Материк, 2001. 188 с.
44. Метц К. Проблемы денотации в художественном фильме / пер. с фр. Н. Разлоговой // Строение фильма : Некоторые проблемы анализа произведений экрана : сб. ст. / сост., ред. К. Разлогов. Москва : Радуга, 1985. С. 102–133.
45. Мещеркина-Рождественская Е. Визуальный поворот : анализ и интерпретация изображений // Визуальная антропология : новые взгляды на социальную реальность / под. ред. Е. Ярской-Смирновой, П. Романова, В. Круткина. Саратов : Научная книга, ЦСПГИ, 2007. С. 28–42.
46. Митри Ж. Визуальные структуры и семиология фильма / пер. с фр. М. Ямпольского // Строение фильма : некоторые проблемы анализа произведений экрана : сб. ст. / сост., ред. К. Разлогов. Москва : Радуга, 1985. С. 33–44.
47. Муратов С. А. Пристрастная камера : учебное пособие для студентов вузов. Москва : Аспект Пресс, 2004. 187 с.
48. Пазолини П. П. Поэтическое кино / пер. с ит. Н. Нусиновой // Строение фильма : некоторые проблемы анализа произведений экрана : сб. ст. / сост., ред. К. Разлогов. Москва : Радуга, 1985. С. 45–66.
49. Панофски Э. Стиль и средства выражения в кино / пер. с англ. // Киноведческие записки. 1990, № 5. С. 166–178.
50. Пауэлс Л. Репрезентируя движущиеся культуры : проблемы и возможности антропологической и социологической кино съемки / пер. с англ. Ю. Маврина // Визуальная антропология : настройка оптики. Москва : Вариант ; ЦСПГИ, 2009. С. 37–63.
51. Печенкин П. Время в документальном кино // Искусство кино. 2005, № 11. С. 5–19.
52. Прожико Г. С. Концепция реальности в экранном документе. Москва : ВГИК, 2004. 454 с.
53. Рабигер М. Режиссура документального кино : учебное пособие / пер. с англ. Москва : Ин-т повышения квалификации работников телевидения и радиовещания, 1999. 160 с.
54. Рошаль Л. М. Эффект скрытого изображения : факт и автор в неигровом кино / НИИ киноискусства М-ва культуры РФ. Москва : Материк, 2001. 2019 с.
55. Сергеева О. Исследовательское поле визуальной социологии // Журнал социологии и социальной антропологии. 2008, Т. 11, №1. С. 136–146.
56. Тарковский А. А. Уроки режиссуры. Москва : ВИППК, 1992. С. 59–76.
57. Тынянов Ю. Н. Поэтика. История литературы. Кино / подг. изд. и ком. Е. А. Тоддеса, А. П. Чудакова, М. О. Чудаковой. Москва : Наука, 1977. С. 326–345.

58. Уорт С. Разработка семиотики кино / пер. с англ. Н. Разлоговой // Стрoение фильма : некоторые проблемы анализа произведений экрана : сб. ст. / сост., ред. К. Разлогов. Москва : Радуга, 1985. С. 134–175.
59. Усманова А. Визуальный поворот и гендерная история // Гендерные исследования. 2000, № 4. С. 149–176.
60. Фрейлих С. И. Теория кино : От Эйзенштейна до Тарковского. Москва : Академический проект ; Фонд «Мир», 2008. 512 с.
61. Фуко М. Надзирать и наказывать. Рождение тюрьмы / пер. с фр. В. Наумова. Москва : Ad Marginem, 1999. С. 285–336.
62. Хайдер К. Этнографическое кино / пер. с англ. Москва : Ин-т этнологии и антропологии РАН, 2000. 166 с.
63. Эко У. О членениях кинематографического кода / пер. с ит. А. Махова // Стрoение фильма : некоторые проблемы анализа произведений экрана : сб. ст. / сост., ред. К. Разлогов. Москва : Радуга, 1985. С. 79–101.
64. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию / пер. с ит. А. Погоняйло, В. Резник. Санкт-Петербург : Петрополис, 1998. С. 119–160.
65. Элкинс Д. Исследуя визуальный мир / пер. с англ. А. Денщик, С. Любимова, С. Полещук. Вильнюс : ЕГУ, 2010. 534 с.
66. Якобсон Р. К вопросу о зрительных и звуковых знаках / пер. с англ. // Семиотика и искусствометрия : сб. переводов. Москва : Мир, 1972. С. 82–87.
67. Ямпольский М. Кинематограф несоответствия (Кайрос и история у Сокурова) // Язык-тело-случай : кинематограф и поиски смысла. Москва : Новое литературное обозрение, 2004. С. 334–370.
68. Ямпольский М. Кино «тотальное» и «монтажное» // Язык-тело-случай : кинематограф и поиски смысла. Москва : Новое литературное обозрение, 2004. С. 25–49.
69. Ямпольский М. О близком (Очерки немиметического зрения). Москва : Новое литературное обозрение, 2001. 240 с.
70. Ярская-Смирнова Е. Социологический анализ кинотекста // Визуальная антропология : новые взгляды на социальную реальность : сб. науч. ст. Саратов : Научная книга, 2007. С. 467–502.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

Розділ 1. Кінодослідження

1. Кіноаналітичний семінар «Дивитися Дельоза». URL : http://univertv.ru/video/iskusstvo/kino/kinoanaliticheskij_seminar_smotret_de-leza/?mark=all (дата звернення: 25.08.2020).
2. КіноБаза : сайт про кіно українською. URL : <https://www.hurtom.com/portal/> (дата звернення: 25.08.2020).
3. Кіноблог. URL : <http://kinoblog.com/> (дата звернення: 25.08.2020).
4. Кінопортал Cinemator : усе про кіно українською. URL : <https://cinemator.org/> (дата звернення: 25.08.2020).
5. Кінопортал про сучасне кіно. URL : <https://kinoyourco.com/> (дата звернення: 25.08.2020).
6. Кінопростір : знайди своє кіно. URL : <https://kinoprostir.com/> (дата звернення: 25.08.2020).
7. Кіно-Театр. URL : <http://www.ktm.ukma.edu.ua> (дата звернення: 25.08.2020).
8. Кінощоденник. URL : <http://kinodnevnik.com/> (дата звернення: 25.08.2020).
9. Колекція кіно онлайн. URL : <https://maxemel1979.io.ua/> (дата звернення: 25.08.2020).
10. Centre for Visual and Cultural Studies (CVCS), Scotland, Edinburgh. URL : <http://www.esa.ac.uk/index.php?id=691> (дата звернення: 25.08.2020).
11. Cineticle : Інтернет-журнал про авторське кіно. URL : <http://cineticle.com/> (дата звернення: 25.08.2020).

12. Interfaces : Studies in Visual Culture book series. URL : <http://www.upne.com/series/IVSS.html> (дата звернення: 25.08.2020).
13. Journal of Vision : An online, open access journal of vision science. URL : <http://www.journalofvision.org/> (дата звернення: 25.08.2020).
14. News and Resources for Visual Anthropology. URL : <http://www.visualanthropology.net/> (дата звернення: 25.08.2020).
15. Society for Visual Anthropology. URL : <http://societyforvisualanthropology.org/> (дата звернення: 25.08.2020).
16. The Internet Movie Database (IMDb). URL : <http://www.imdb.com> (дата звернення: 25.08.2020).
17. The Journal of Visual Culture. URL : <http://www.journalofvisualculture.org/> (дата звернення: 25.08.2020).
18. Visual and Media Anthropology Archive. URL : <http://www.antropologiavisual.net/> (дата звернення: 25.08.2020).

Розділ 2. Кінорежисура і кінотворчість

1. Атанесян А. Наука продюсувати. URL : <http://kinoart.ru/archive/2003/11/n11-article18> (дата звернення: 25.08.2020).
2. Державне агентство України з питань кіно. URL : <http://dergkino.gov.ua/> (дата звернення: 25.08.2020).
3. Документальное кино между вымыслом и реальностью. URL : https://arzamas.academy/courses/67?fbclid=IwAR18kabVr-uc2NQ1vtG6gCAnzSbqbF3DaYkXz_WNDhkiRj_oxgr9Kp8h7JM (дата звернення: 25.08.2020).
4. Європейська документальна мережа. URL : <http://www.edn.dk> (дата звернення: 25.08.2020).
5. Інформаційно-освітній портал про телебачення і кіноіндустрію. URL : <http://kinomaster.org/> (дата звернення: 25.08.2020).
6. Как игровое только документальное. URL : <https://arzamas.academy/materials/1715> (дата звернення: 25.08.2020).
7. Каталог міжнародних кінофестивалів. URL : <http://www.festagent.com> (дата звернення: 25.08.2020).
8. Кіноархиви світу. URL : <https://cineblog.livejournal.com/5716.html> (дата звернення: 25.08.2020).
9. Крол А. Продюсування кіно. URL : <http://snimifilm.com/statyi/aleksei-krol-bitva-titanov-chast-1-modeli-pribyli-krupnogo-kinobiznesa> (дата звернення: 25.08.2020).
10. Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини Docudays UA. URL : <http://docudays.org.ua/> (дата звернення: 25.08.2020).
11. Національна спілка кінематографістів України. URL : <http://www.ukrkino.com.ua> (дата звернення: 25.08.2020).
12. Новини кіно. URL : http://films.com.ua/news/kino/movies_online/2537 (дата звернення: 25.08.2020).
13. Покадровый план и как он спасет ваш следующий проект. URL : <https://tvkinoradio.ru/article/article13067-pokadrovij-plan-i-kak-on-spaset-vash-sleduyushij-proekt> (дата звернення: 25.08.2020).
14. Приклад трейлера Stream of Love (IDFA winner). URL : https://www.youtube.com/watch?v=7e4vuNln_iU (дата звернення: 25.08.2020).
15. Про.Кіно – дослідження екранної культури. URL : http://today.kiev.ua/Pro_Kino_doslidzennya_ekrannoji_kulturi/ (дата звернення: 25.08.2020).
16. Рецепт фестивального кіно. URL : <https://moviegram.com.ua/recipe-berlinale/?fbclid=IwAR1-T5rtkiGTosVt10QUTf9WLfnhXmgbixZlj7Zkh1Fbug5uGoT4D03bq9E> (дата звернення: 25.08.2020).

17. Сайт незалежного кіно. URL : <http://www.indiewire.com>. (дата звернення: 25.08.2020).
18. Статті про основи кіновиробництва. Процес створення фільму від А до Я. URL : <http://snimifilm.com/almanakh> (дата звернення: 25.08.2020).
19. Сценарна майстерня. URL : <http://www.screenplay.com.ua> (дата звернення: 25.08.2020).
20. Як розробити власний сайт на прикладі сайту фільму «Життя Інших». URL : <http://www.sonyclassics.com/thelivesofothers/swf/index.html> (дата звернення: 25.08.2020).
21. 6 Practical Tips That Will Help You Become a More Efficient & Organized Editor. URL : <https://nofilmschool.com/2015/06/6-practical-tips-will-help-you-become-more-efficient-organized-editor> (дата звернення: 25.08.2020).
22. 7 Tips to Help You Succeed as a Freelance Filmmaker. URL : <https://nofilmschool.com/2013/02/7-tips-freelance-filmmaker-ryan-e-walters> (дата звернення: 25.08.2020).
23. 9 Cinematography Tips for Directors with No Space & No Budget. URL : <https://nofilmschool.com/2014/10/9-cinematography-tips-for-directors-no-space-no-budget> (дата звернення: 25.08.2020).
24. 10 Different Kinds of Montages That Can Help Make Your Film More Dynamic. URL : <https://nofilmschool.com/2015/12/10-different-kinds-montages-can-help-make-your-film-more-dynamic> (дата звернення: 25.08.2020).
25. Docudays. URL : <http://docudays.ua/> (дата звернення: 25.08.2020).
26. Filmmaker Check List. URL : <https://www.filmmakingstuff.com/subscribe/> (дата звернення: 25.08.2020).
27. How to Shoot a Documentary. URL : <https://www.nyfa.edu/student-resources/shoot-documentary/> (дата звернення: 25.08.2020).
28. How to Write, Direct, and Survive Your First Feature Film. URL : <https://nofilmschool.com/Starfish-movie-interview?fbclid=IwAR060BZqCbaKFa5kGOxzstVIftOmrlKwY4bSUQVkyza-kSfY8tx6f9NZx0> (дата звернення: 25.08.2020).
29. Introduction to Documentary Film Production : From Pre-Production to Post. URL : <https://www.stage32.com/classes/Introduction-to-Documentary-Film-Production> (дата звернення: 25.08.2020).
30. Massive List of Film Grants. URL : https://nofilmschool.com/2014/06/money-film-makers-grants-part-ii-summer-deadlines?awt_l=FO822&awt_m=3hYrORuKxwBjwS7 (дата звернення: 25.08.2020).
31. New York Film Academy. URL : <https://www.nyfa.edu/> (дата звернення: 25.08.2020).
32. Taste of Cinema. URL : <http://www.tasteofcinema.com/> (дата звернення: 25.08.2020).
33. What Makes a Film Great? Here Are 6 Elements to Watch For. URL : https://nofilmschool.com/2016/02/6-elements-great-film?fbclid=IwAR0xwZGHkr08o4Dzo-By0S-0YdJIo5seM7kpMeYpqC3vG86tCniX_Z5L9r8 (дата звернення: 25.08.2020).